

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Kirmsi looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega moodustatakse hoiualast looduskaitseala, suurendatakse kaitstavat ala, täiendatakse kaitse-eesmärke ning kehtestatakse kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Põlvemaal Räpina vallas Kirmsi, Rahumäe ja Kassilaane külas.

Kirmsi hoiuala territoorium on olnud kaitse all alates 2005. aastast, kui Vabariigi Valitsuse määrusega nr 183 „Hoiualade kaitse alla võtmine Põlva maakonnas” võeti kaitse alla loodusobjekt EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide rabade (7110*), siirdesooide ja õõtsiksoode (7140) ning siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) kaitseks.

Eelnõukohase määrusega moodustatakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel looduskaitseala. Kirmsi looduskaitseala (edaspidi ka *kaitseala*) moodustatakse, et tagada piirkonna loodusväärtuste parem ja otstarbekam kaitse, liites üheks alaks Kirmsi hoiuala, Kirmsi variala, metsavajakute (laanemetsad) ning II kategooria liikide kollase kiviriku ja soohiilaka kasvukohad. Kaitstava loodusobjekti tüüpi muudetakse, et tagada nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpide, samuti laanemetsade kaitse ning kaitsealuste liikide tõhusam kaitse. Kaitse-eeskirja kehtestamise järgselt viiakse Natura võrgustikku kuuluva Kirmsi loodusala piirid kaitsealaga ühtivaks.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo spetsialist Kadri Kasuk (tel 799 0908, e-post kadri.kasuk@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Eleri Laidma (tel 5304 7558, e-post eleri.laidma@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Reelika Metshein (tel 5697 7994, e-post reelika.metshein@keskkonnaamet.ee), Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kirmsi looduskaitseala eesmärk on kaitsta:

- 1) väärtuslikke metsa- ja soökosüsteeme, elustiku mitmekesisust ning kaitsealuseid ja ohustatud liike ja nende elupaiku;

2) elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need on rabad (*7110), siirdesood ja õõtsiksood (7140), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0), vanad looduspõõsad (9010*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad(9080*);

3) kaitsealuseid liike ning liike, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ nimetab II lisas ja nende elupaiku. Need liigid limatünnik (*Sarcosoma globosum*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*), soohiilakas (*Liparis loselii*) ja kanakull (*Accipiter gentilis*).

Vastavalt looduskaitseeaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Kirmsi looduskaitseala moodustamise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus ning loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Kirmsi hoiuala jääb täies ulatuses Kirmsi loodusala. Kirmsi loodusala on kohustus kaitsta järgmisi elupaigatüüpe: rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigad, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Pärast kaitse-eeskirja kehtestamist lisatakse loodusala eesmärkideks ka vanade looduspõõsade (9010*) ja soostuvate ja soo-lehtmetsade(9080**) elupaikade kaitse ning kollase kiviriku kui direktiivi II lisa liigi kaitse. Peale kaitse-eeskirja kehtestamist viiakse Natura võrgustikku kuuluva Kirmsi loodusala piirid kaitsealaga ühtivaks.

Looduslikus seisundis rabad (7110*) on ohustatud peamiselt kuivendamise ja turbakaevandamise tõttu. Kirmsi hoiualal on rabasid 59,9 ha. Kaitstaval alal on kaks looduslikus seisundis rabamassiivi, millest üks jääb hoiuala lääneossa ja on tuntud Kirmsi soo nime all. Teine, Inghara soo, jääb hoiuala idaserva. Mitmekesisid taimekooslusi hõlmavaid **siirde- ja õõtsiksood (7140)** leidub kõigis suuremates sookompleksides väikeste kildudena, tavaliselt madalsoode ja rabaalade vahel. Ka neid kooslusi ohustab eelkõige veerežiimi muutmine. Kirmsi hoiualal katab elupaigatüüp siirde- ja õõtsiksood 17,8 ha. Elupaigatüüp on määratud kaitstava ala kesk- ja põhjaossa Inghara soo lääneserva.

Nokkheinakooslusi (7150) leidub Eestis rabaälvestes ja need moodustavad osa rabale iseloomulikust taimkattekompleksist. Seda elupaigatüüpi käsitletakse rabakoosluse loomuliku koostisosana ja eraldi ei kaardistata. Elupaigatüübi kaitse toimub raba elupaiga kaitse kaudu. Natura standardandmebaasi põhjal katavad nokkheinakooslused Kirmsi loodusalast 0,001%. Kuna Kirmsi hoiualal nokkheinakooslustele iseloomulik peenra-älveraba puudub, on selle koosluse olemasolu küsitav.

Siirdesoo- ja rabametsi (91D0*) ohustab kuivendamine, see elupaigatüüp erineb siirde- ja õõtsiksoode tüübist (7140) ning rabadest (*7110) märgatavalt tihedama ja kõrgema puurindega (puude võrad katavad vähemalt 30% taevast – liituvus 0,3 – ning puude keskmine kõrgus küünib üle 4 m). Kuna siirdesoomets on vaheaste madaloometsa arengul rabametsaks, siis moodustavad seal puurinde sookask ja mänd, rabametsas valitseb mänd. Alustaimestik on

siirdesoometsas mosaiikne, nagu lage- ja puissiirdesooiki: turbasamblamätastel valitsevad rabataimed, mätaste vahel madalsooliigid. Rabametsa iseloomustab eriti tugev põõsa- ja puhmarinne vaevakase, sookailu ja sinikaga (Paal, 2004). Kirmsi hoiualal katab elupaigatüüp 61,9 ha, see levib raba servaaladel.

Vanad loodumetsad (9010*) on inim mõjutata või vähese inim mõjuga metsad. Intensiivse metsamajandamise tõttu on vanadele loodumetsadele iseloomuliku puistuga metsad kadumisohus. Vanad loodumetsad on elupaigaks paljudele ohustatud liikidele, eriti sammaltaimedele, seentele ja selgrootutele loomadele, peamiselt mardikatele (Paal, 2000). Kaitseala pindala suurenemisega lisandub elupaiga 9010* kaitse, mida on alal 25 ha.

Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) on ohustatud kuivendamise tõttu. See elupaigatüüp hõlmab soostuvaid lehtmetsi, madalsoometsi ja lodumetsi, mis kasvavad tasasel maal, laugetes nõgudes või nõlvade jalamil, kus põhjavesi on maapinna lähedal (Paal, 2000). Kevadeti on põhjavesi kõrge ja suvel langeb sügavamale. Turbahorisoni tusedus on alla 30 cm. Kaitsealal leidub seda elupaika 5 ha. Selle elupaiga kaitse lisandub samuti kaitseala pindala suurenemise tõttu.

Vanad **laanemetsad** on olulised bioloogilise mitmekesisuse kandjad. Kõrge boniteedi tõttu on laanemetsad suure tootlikkusega ning seetõttu on majanduslik huvi nende vastu suur ja see on toonud kaasa laanemetsade pindala vähenemise Eestis. Ökoloog Asko Lõhmuse 2016. aastal valminud analüüsist selgub, et mitmekesise elu- ja looduskeskkonna säilimiseks ei ole laane-, salu- ja soovikumetsade tüüpe Eestis range kaitse all piisavalt. Selleks et täita nii looduskaitse arengukava kui ka metsanduse arengukava aastani 2020 seatud eesmärgid (parandada rangelt kaitstava metsamaa tüpoloogilist esinduslikkust), võetakse kaitse alla Kirmsi hoiualaga piirnevad laanemetsade kasvukohad (22 ha). Range kaitse tähendab, et metsi ei majandata. Tüpoloogiline esinduslikkus tähendab, et range kaitse all on eri tüüpi (loo, laane, sooviku, kõdusoo jt) vana metsa vähemalt 20%, sest ohustatud koosluste säilimine oleneb just vanade metsade pindalast ja sidususest.

Limatünnik kasvab peamiselt kuuse-põlismetsades ainult kuuskede all samblasse varjunult. See on maailmas kahaneva arvukusega liik, Euroopas on seen IUCN-i listis eriti ohustatud liikide nimekirjas, Eestis kuulub punase raamatu ohualtide liikide kategooriasse ja looduskaitsealuste liikide I kaitsekategooriasse. Kuigi Eestis on viimase kümne aasta jooksul liigi asurkonna arvukus kasvanud, vajab liik elupaigale järjest suureneva surve tõttu suurt tähelepanu ja kaitset.

Kollane kivirik kasvab meil peamiselt siirdesoodel, vähem ka madalsoodes ja õõtsikutel, madalama rohuga paikades. Liigile ei sobi kõrgekasvuliste tarnadega või pidevalt vee all olevad elupaigad. Kollane kivirik väldib ka kuivemaid soostunud niite, tihedamalt võsastunud või metsastunud alasid ning rabasid. Hemerfoobse liigina pelgab ta tugevat inim mõju. Eestiski on saanud saatuslikuks kasvukohtade kuivendamine, ülesharimine või metsastumine. Säilinud populatsioonides on enamasti vähe taimi. Hävimisohus liigina on kollane kivirik kaitstavate liikide II kategoorias ning Eesti punase raamatu II, ohualdiste kategoorias.

Soohiilakas on Eestis oma leviku põhjapiiril, kasvades meist loode pool vaid Ahvenamaa saartel ja nende naabruses Rootsi rannikul. Eestis kasvab soohiilakas lubjarikastes allikasoodes, soistel jõe- ja järvekallastel ning rannaniitudel. Praegu on Eestis umbes poolsada enam-vähem elujõulist populatsiooni, kuid enamasti on neis leitud vaid üksikuid taimi, sest taimed on raskesti märgatavad ega moodusta igal aastal maapealset osa. Soohiilakas on samuti

II kaitsekategooria liik, mille kasvukohti ohustab kuivendamine ja võsastumine. Soohiilaka kasvukohas leiti 2018. aastal kaks isendit, elupaik on küll soodne, kuid vajab hooldust (võsa eemaldamist, kunagise niidu taastamist).

Kanakulli arvukus on Eestis aastatel 1970-1990 püsinud ligi tuhande pesitseva paari juures. Seejärel vähenes arvukus kümne aasta jooksul järsult ligi 50%. Seetõttu kanti kanakull 2004. aastal II kaitsekategooriasse. Arvukuse vähenemise põhjusteks peetakse intensiivsemat metsade majandamist, sest kanakullile meeldib elada eelkõige suuremates ja vanemates segametsades. Kanakulli ohustavad peamiselt pesapaikade hävinemine, toitumisalade kvaliteedi halvenemine ja pesitsusaegne häirimine. Kirmsi hoiuala praegune teadaolev pesapaik on soodsas asukohas ja 2019. aastal oli pesitsus edukas. Pesapaik on üks või kaks aastat vana.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on kaitseala kaitse all hoidmine oluline ka haruldaste ja ohustatud taime-ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kaitse-eesmärgiks seadmine vajalik, sest eesmärgiks seatavate katuselupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Nende liikide kaitse on tagatud elupaikade kaitse kaudu. Teadaolevatest kaitsealustest liikidest, keda ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, on kaitsealal III kategooria liigid teder (*Tetrao tetrix*), hoburästas (*Turdus viscivorus*) ja arusisalik (*Lacerta vivipara*). Need liigid on iseloomulikud Kirmsi hoiualal leiduvatele looduskooslustele. Kaitsekorralduskava koostamisele eelnenud välitööde käigus 2012. aastal leiti III kaitsekategooria sammaltaime sulgja õhiku (*Neckera pennata*) kasvukoht. 2018. aasta augustikuise kollase kiviriku seisundi hindamise käigus leiti alalt veel teisi kaitsealuseid liike: soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*, III kaitsekategooria) – massiliselt kogu alal, kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*, III kaitsekategooria) – hajusalt kogu alal ja kärbesõis (*Ophrys insectifera*, II kaitsekategooria) – üksikud generatiivsed isendid. Kavandatav kaitsekord on sobilik neile liikidele.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Hoiualade kaitsekord on määratud looduskaitseaduse §-dega 32 ja 33. Looduskaitse arengukava kohaselt tagatakse looduslike elupaikade (sood, metsad) soodne seisund nende puutumatus tagamisega. Metsade puhul on see võimalik sihtkaitsevööndi režiimis. Kehtiva seaduse alusel saab seda rakendada üksnes kaitsealadel ning seetõttu on otstarbekas moodustada Kirmsi variala ja Kirmsi hoiuala põhjal Kirmsi looduskaitseala. See tagab kõigi piirkonna esinduslike elupaikade ja liikide soodsa seisundi ning metsavajakute kaitse. Lisaks eespool kirjas olevale on kaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et hoiuala kuulub Natura võrgustikku. See on kavas laiendada kogu kaitsealale.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitsealal on peamine kaitse-eesmärk looduslike elupaikade ja liikide kaitse looduslike protsesside kaudu, rakendatakse kaitstava loodusobjekti tüübina looduskaitseala. Hoiuala kaitsekord ei taga vajalike piirangute rakendamist (nt raiete reguleerimine). Püselupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndi piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud loodusväärtuste paiknemisest ja ala terviklikkusest ning sellest, et ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte: teid, sihte, kõlviku- ja

katastripiire. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid. Kirmsi looduskaitseala pindala on 283 ha, sellest riigiomandis 262 ha ja eraomandis 21 ha. Kaitstava ala pindala suureneb 63,2 ha võrra ja seda peamiselt riigimaa arvelt (58,3 ha). Lisaks liidetakse kaitsealaga kollase kiviriku ja soohiilaka kasvukohtade kaitseks 4,9 ha eramaad, mis pole varem kaitse all olnud. Kaitseala koosseisust arvatakse välja 21,7 ha eramaad. Kaitseala piir suureneb lääne poole, kus asuvad väärtuslikud metsaelupaigad, laanemetsad ning kaitsealuste liikide kasvukohad. Piir väheneb kaitseala idaosas tee ja soo vahele jääva põllumaa arvelt ning kagus asuva metsamaa arvelt. Põllumaal kaitseväärtusi ei paikne ning mets on madala looduskaitsealase väärtusega.

Kaitseala läbib lõuna-põhja-suunaliselt Võru–Räpina maantee, mis ei kuulu kaitseala koosseisu, aga poolitab kaitseala kaheks osaks. Kaitseala idapoolse osa läänepiir ja vastupidiselt läänepoolse osa idapiir kulgevad mööda nimetatud maantee katastripiiri. Maanteest idapoolse kaitseala põhjapiir kulgeb mööda katastriüksust 70703:003:0296 (Räpina metskond 42) läbivat teed, kuni ristub sama katastriüksuse lõunapoolse sihiga. Edasi läheb piir mööda nimetatud sihti ida poole umbes 65 m, kuni ristub järgmise sihiga, pöördudes mööda seda umbes 400 m põhja poole kuni (Kaararaotu) pinnastee ja sihi ristumiskohani. Sellest punktis on kasutatud mõttelist sirget 400 m kuni kolme katastriüksuse 70703:003:0296, 70703:003:0036 ja 70801:001:0314 ühisesse piiripunkti. Sellest punktist kulgeb kaitseala idapiir lõuna poole mööda soo- ja põllukõlviku piiri, põllukõlviku lõppedes mööda soo- ja metsakõlvikut kuni maaüksuse 70703:003:0250 läänepiirini. Sellega ristumisel läheb piir mööda kinnistu piiri umbes 390 m põhja poole, kuni ristub katastriüksuse 70703:003:0297 (Räpina metskond 43) piiriga. Edasi kulgeb kaitseala lõunapiir lääne poole mööda 70703:003:0297 maaüksuse lõunapiiri Võru–Räpina maantee kinnistu piirini. Kaitseala läänepoolse osa põhjapiir kulgeb maanteest lääne poole mööda katastriüksuse 70703:004:0631 lõunapiiri, kuni pöördub lõunasse katastriüksuste 70703:003:0346 (Räpina metskond 41) ja 70703:003:0061 (Räpina metskond 152) piiri mööda. Piir kulgeb lõuna poole seni, kui kohtub kinnistu 70702:002:0323 piiripunktiga, sealt ületab kaitseala piir Pahtpää jõe lääne poole ning kulgeb katastriüksustel 70702:002:0323 ja 70702:002:0302 lõuna poole mööda põllu- ja metsakõlvikut kuni viimase katastri lõunapiirini, kust pöördub taas tagasi üle jõe katastriüksuse 70703:003:0346 piirini ja kulgeb mööda seda Võru–Räpina maanteeni välja.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb kaitseala ühest, Kirmsi sihtkaitsevööndist.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra planeerimisel on arvestatud Keskkonnaregistri andmetega kaitsealal asuvatest loodusväärtustest, soovitusi Kirmsi hoiuala kaitsekorralduskavast 2013-2022 ning metsavajakute osas on arvestatud Asko Lõhmuse koostatud 2016. aasta analüüsi „Eesti rangelt kaitstavate metsade tüpoloogiline analüüs” ja andmeid selle hilisematest täpsustustest ja range kaitse tööühma otsustest. Lisaks on arvestatud eksperdi Eeva-Maria Jeletsky 2018. a kollase kiviriku ja soohiilaka vaatlusandmetega, Keskkonnaameti kaitsekorralduse spetsialisti Tarmo Evestuse 2019. a kanakulli elupaiga vaatlusandmetega ning Keskkonnaameti spetsialistide Tarmo Evestuse, Kadri Kasuki ja Margit Turbi elupaiga 91D0 paikvaatluse tulemustega Ritskametsa kinnistul.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal asuvate liikide ja looduslike elupaikade hea seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 32, edaspidi *PS*). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on *PS* §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb *PS* §-st 53. Tulenevalt *PS* §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi *KeÜS*) ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse loodusdirektiivist riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmarke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: looduskaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud ühte (hooldatavasse) sihtkaitsevööndisse. Leebem kaitseeriim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei taga kaitsealal olevate koosluste ja kaitsealuste liikide säilimist.

Hoiualast looduskaitsealaks muutmise tõttu kustutatakse Vabariigi Valitsuse 14. juuli 2005. a määruse nr 183 „Hoiualade kaitse alla võtmine Põlva maakonnas” nimekirjast Kirmsi hoiuala.

Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita kalapüüki, sõitmist veekogudel ning paadisilla ehitamist, kuna alal ei ole selleks sobivaid veekogusid. Samuti ei kasva kaitsealal pilliroogu ega adru ning seetõttu ei ole vajadust reguleerida ka nende varumist. Kaitsekorralduskava koostamise käigus tehti 2012. aasta septembris välitöid, millega hinnati visuaalselt kraavitamise mõju ja ulatust sookooslustele. Välitööde käigus leiti Kirmsi soo lõunaosast (hoiuala lõunapiir) samblaga kattunud vana kuivenduskraav. Leitud koht viitab küll pikaajalisele kuivendusmõjule, kuid visuaalsel hindamisel ei olnud sookooslus oluliselt degradeerunud. Mõju puudumist tõestab ka Kirmsi soo raba elupaigale (*7110) antud esinduslikkuse hinnang B (Sell, 2021). Seetõttu ei ole vajalik teha looduskaitselisi töid sooelupaikade taastamiseks. Kaitsealal puuduvad maaparandussüsteemid, mistõttu ei reguleerita maaparandussüsteemide hoiutöid ja veerežiimi taastamist.

2.5.2. Lubatud tegevused

Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal. Selline tegevus ei ohusta kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtuste säilimist. Kaitseala põhiline osa, metsa- ja sookooslused, pakuvad huvi loodusandide korjajatele. Kuna ala külastajate peamine eesmärk on marjade ja seente korjamine ning see ei jää kõige tundlikumale kanakulli pesitsusperioodi ajale (eelkõige märtsist juuli lõpuni) ega ole intensiivne, siis kompromissina inimeste viibimist kaitsealal kanakulli elupaigas tema pesitsusperioodil ei keelata.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine. Jahipidamisega ei kaasne metsa- ja soolupaigatüüpide ning taimeliikide soodsat seisundit kahjustavaid tegevusi. Kanakulli pesapaik asub raskesti liigipääsetavas kohas, kus jahipidamine on vähetõenäoline, ning seetõttu pole otstarbekas tegevust keelata või seada ajalist piirangut.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Praegu külastuskorralduslikke rajatisi kaitsealal ei asu ning lähitulevikus ei ole neid plaanis sinna ka rajada. Tegemist pole turismisihtkohaga. Liikumine on juhusliku iseloomuga ja külastajateks on pigem kohalikud marjulised-seenelised. Samas jäetakse kaitse-eeskirjaga võimalus selliste kohtade ettevalmistamiseks, kui see vajadus peaks tekkima, sest mõistlikus mahus ja suunatud külastamine ei ohusta kaitse-eesmärke. Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal telkimisel ja lõkke tegemisel tuleb arvestada KeÜS §-des 35 ja 36 sätestatud.

Kaitsealal on lubatud kuni 25 osalejaga rahvaürituse korraldamine, mis ei vaja kaitseala valitseja nõusolekut. Kaitseala valdavalt märjapoolne pinnas on tallamise suhtes tundlik ning liigne koormus võib ohustada kaitse-eesmärke. Selle piiri ületamisel tuleb rahvaürituse korraldamiseks taotleda kaitseala valitseja nõusolekut, et oleks võimalik suunata külastust selliselt, et kaitse-eesmärgid ei satuks ohtu.

Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lg 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Muudel juhtudel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel. Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tootmisotstarbete ehitise püstitamine kaitseala tarbeks ja tehnovõrgu rajatiste püstitamine. Kaitseala on valdavalt metsane ja soine ning tegu on tervenisti loodusmaastikuga. Eluhooneid kaitsealale ei jää ja nende rajamist ka ei lubata. Ehitustegevus võib eeldada raadamist ja/või kuivendamist, mis ohustab omakorda kaitseväärtuste soodsat seisundit või säilimist. Kuna ehitamise mõju eesmärkidele sõltub paljudest asjaoludest, sealhulgas ehitise iseloomust, tehnoloogiast, asukohast ja mahust, siis ei ole määrusega võimalik ette näha igasse olukorda sobivaid tingimusi ja on jäetud seetõttu kaitseala valitseja igakordseks kaalutusotsuseks. Kaitseala tarbeks vajalike tootmisotstarbete ehitiste alla kuuluvad eelkõige loodushariduse edendamiseks vajalikud rajatised ja väikehooned (nt lõkke- ja puhkekohad, kuivkäimlad, varjeonnid, vaatlustornid, laudtee). Siin on silmas peetud eelkõige võimalikku vajadust rajada puhkerajatisi (nt lõkkekoht, telkimisala), kuigi praegu puudub alal külastusotstarbeline taristu. Samuti ei planeerita seal loodushariduslikke tegevusi ning väärtuste tutvustamist. Rajatisi, nagu suunaviidad ja infotahvlid, võib lubada püstitada ka metsamaale, sest nende mõju kaitseväärtustele puudub või on väike. Rajatise

paigaldamine on vaja kaitseala valitsejaga kooskõlastada, et leida sellele sobiv asukoht, kus mõju väärtustele oleks minimaalne. Kuna kaitseala on loodusmaastik ja kaitsealaga piirneb üks õueala, kuhu pääseb ligi väljastpoolt kaitseala, siis uute teede ja tehnovõrgu rajamise vajadus on äärmiselt ebatõenäoline. Kuna see tegevus on vähetõenäoline, siis pole alust ka selle keelamiseks. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Samuti koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Sellega jäetakse kaitseala valitsejale võimalus lubada tegevusi, mis on vajalikud eesmärkide täitmiseks. Eelkõige on silmas peetud vajadust taastada ja hooldada kaitsealale jäävaid soiseid niite kollase kiviriku ja soohiilaka paremate kasvutingimuste loomise eesmärgil. Koosluse looduslikumaks kujundamisena võib kaitseala valitseja lubada kujundusraiet, et suurendada puistute liigilist ja vanuselist mitmekesisust, seda eelkõige metsavajakute kasvualal.

2.5.3. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi (näiteks seente ja marjade korjamine, jaht). Kuna üldjuhul kaasneb nende tegevustega metsa- ja sookoosluste ning kaitsealuste liikide elupaikade hävitamine, siis ei saa neid tegevusi lubada. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirjas reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit. Majanduslikeks huvideks oleks piirkonnas metsaraiete tegemine. Looduskaitse arengukava kohaselt tagatakse looduslike koosluste kaitse nende puutumatusena.

2.5.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitse seaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, lisasööta jahiulukeid, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist ning anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealal majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Kirmsi looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 22. mai–15. juuni 2020. a Keskkonnaameti Võru kontoris. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku kohta ilmus 22. mail üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht, kohalikus ajalehes Lõunaleht 21. mail ning väljaandes Ametlikud Teadaanded 22. mail. Lisaks avaldati teade ja viited avalikustatavatele dokumentidele Keskkonnaameti kodulehel ja Räpina valla kodulehel. Vastavalt looduskaitseaduse § 9 kohasele kaitse alla võtmise menetlusele saadeti teated menetluse algatamise kohta 9 maaomanikule, sh RMK-le, lisaks Räpina Vallavalitsusele ja Keskkonnainspeksioonile. Looduskaitseaduse § 9 lõike 4 punkti 3 alusel tehti ettepanek arutada asja avaliku aruteluta, kui ei laeku vastavat ettepanekut. Laekus kaks ettepanekut avaliku arutelu korraldamiseks. Seejärel saatsime 2. juunil välja teated avaliku koosoleku toimumisest. Keskkonnaameti Räpina kontoris toimus 17. juunil 2020. aastal kaitse-eeskirja avalik arutelu, millest võttis osa 18 inimest (sh kaks Keskkonnaameti töötajat). Avaliku väljapaneku kestel laekus kuus kirjalikku arvamust ning avalikul koosolekul esitati viis ettepanekut / küsimust.

Kaitse-eeskirja menetluse ajal on valminud uus kaitseala elupaikade inventuur (31.10.2021). Selle põhjal on elupaik 9050 ringi inventeeritud elupaigaks 9010*. Teisalt on kaitseala laienemisega seoses inventeeritud uue elupaigana 9080*. Muudatused puudutavad vaid riigimaid. Sellest lähtuvalt on peale avalikustamist muudetud nende elupaikadega seoses kaitseala kaitse-eesmärki ja täiendatud seletuskirja.

Tabel 1. Avaliku väljapaneku jooksul esitatud ettepanekud ja küsimused

Ettepaneku tegija	Ettepaneku/küsimuse sisu	Tulemus
Anneli Palo	Parandada kanakulli ladinakeelne nimetus. Allikasoo on leitud ka ainulehine sookäpp (Malaxis monophyllos), samuti balti sõrmkäppi ja võõthuul-sõrmkäppi.	Parandatud. Selgitati, et KeA on teadlik, et allikasoo kasvavad erinevad käpalised ja ka II kategooria ainulehine soovalk (KLO9338223). Kuna ainulehise soovalgu leiukohtadest rohkem kui pooled on kaitstud, antud leiukoht jääb põhja poole ja ei moodusta Kirmsi LKA-ga tervikut ning KeA ei näinud antud kasvukohas ohtu liigi säilimisele, siis ei peetud kaitseala laiendamist vajalikuks.
Räpina Vallavalitsus	Vastuväited ja parandusettepanekud puuduvad. Algatada eelnõu osas avalik arutelu.	Võetud teadmiseks. Teatasime, et korraldame avaliku arutelu 17. juunil kell 15.00 Keskkonnaameti Räpina kontoris.
MTÜ Tänu Loodusele	Kes maksab KMH teostamise eest? Kui arendaja, kes on huvitatud kaevandamisest, siis	Selgitasime, et KMH-d saavad teha isikud, kellele on antud vastav litsents. Kui ekspert peaks esitama valeandmetega või puudulikke töid, siis võib Keskkonnaministeeriumi litsentsikomisjon

	<p>kas aruanne saab olla objektiivne ja tõene?</p> <p>Kuidas saab vähendada kaitseala koosseisus oleva esmatähtsa elupaigatüübi siirdesoo- ja rabametsad (91D0) pindala.</p> <p>Millele tuginete, kui väidate, et vähendataval alal väärtusi ei esine.</p> <p>Kas Kirmsi hoiuala kaitsekorralduskava kohaselt on elupaigaandmeid täpsustatud.</p> <p>Viidati Euroopa Kohtu asjale C-301/12, mille järgi saab ala võrgustikust väljaarvata, kui ala ei vasta enam Natura ökoloogilistele kriteeriumidele, seda elupaiga 91D0 pindala vähenemise valguses.</p> <p>Mis põhjusel peate otstarbekaks LKA välispiiri kulgemist mööda kõlvikupiiri, need jooned võivad looduses aja jooksul muutuda, hägustuda?</p> <p>Metsaportaali andmetel on hoiualal äralõigatavas osas välja antud metsateatise ja toimumas metsakaitsekspertsid äralõigataval osal ümber elupaigatüübi 91D0. Kas need tegevused on kooskõlas praegu kehtiva hoiuala kaitsekorraga?</p>	<p>litsentsi kehtetuks tunnistada või keelduda litsentsi pikendamisest. Seega peavad eksperdid olema objektiivsed ning erapooletud.</p> <p>Küsimuse üleskerkimise põhjusel käisid KeA spetsialistid 15. juulil elupaika hindamas. Paikvaatluse käigus selgus, et elupaik on osaliselt tuvastatav vaid kitsa ribana kavandatava kaitseala piiri servas. Saab järeldada, et elupaik on juba algselt (2003. a) valesti määratud ning registris olevad andmed on puudulikud. Pigem liigitub Ritskametsa kinnistul varasem 91D0 elupaik potentsiaalseks elupaigaks. Kaitsealale lisandub elupaika vanad loodusmetsad (9010) 25 ha ja elupaika rohunditerikkad kuusikud (9050) 1,5 ha ning summaarselt elupaikade kaitse suureneb.</p> <p>Täpsustasime, et korrektne on öelda, et vähendataval põllumaal kaitse-väärtusi ei esine ja vähendatav metsamaa on madala looduskaitselise väärtusega ning kitsenduste seadmine ei ole põhjendatud. Seletuskiri on selles osas parandatud.</p> <p>Andmed on uuendamata ning seda tehakse uue kaitsekorralduskava koostamise käigus, kuna värsked andmeid on vaja eelkõige kaitsekorralduslike tööde planeerimiseks uuel perioodil (alates 2022.a).</p> <p>Täpsustasime, et Kirmsi loodusala pole plaanis Natura võrgustikust välja arvata, seepärast pole tegu asjakohase viitega. Muudatuste tulemusel muutuvad loodusala piirid ja täpsustuvad eesmärgid. Ala osalist vähendamist ei saa võrdsustada Natura alast väljaarvamisega.</p> <p>Selgitasime, et kaitseala piiri korrigeeritakse põhimõttel, et kaitseala koosseisu jääksid kõrget looduskaitse väärtust omavad alad ning teisalt järgitakse, et vastavalt haldusmenetluse seaduse § 3 lg 2 oleks kitsenduste seadmine proportsionaalne kaitse-eesmärgi suhtes. Seega pole põhjendatud hoida kaitse all maid, mis kaitseala eesmärkide saavutamiseks ei ole vajalikud. Üldiselt on kõlvikute piirid siiski ajas vähe muutuvad või muutuvad aeglaselt, ka kaitseala piire vaadatakse aja jooksul üle ning vajadusel tehakse korrekture.</p> <p>Vastasime, et LKS lubab hoiualal metsamajandamist. Hoiualal ei või raietegevuse käigus rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist. KeA senine praktika hoiualadel on olnud, et raiet on lubatud teha kaitstava elupaiga tüübi kõrval, aga mitte elupaigas. Hoiuala kaguosas on tehtud metsakaitse-eksperitiis ja lubatud sanitaarraied.</p>
--	--	---

	<p>Keskkonnaametil on mõneti negatiivne kuvand raiete lubamise pärast kaitsealadel. Miks Teie arvates sellised juhtumid esinevad? Kas neid on olnud ka meie maakonnas? Kuidas juhtub, et raiutakse maha ristipuud, amet ju kooskõlastab raielubasid?</p>	<p>Selgitasime, et metsateatise menetlus toimub kehtiva õiguse alusel. KeA saab keelduda tegevusest, kui on olemas õiguslik alus. Sellised juhtumid on ennekõike tingitud asjaolust, et õiguslik regulatsioon ei vasta inimeste ootustele. Täna on ristipuude kaitse suuresti seaduse tasemel reguleerimata, mistõttu sõltub nende kaitse suuresti maaomaniku heatahtlikkusest. Kui ristipuu on registrisse kantud, saab KeA juhtida metsateatisel sellele tähelepanu ja lõpuks otsustab omanik, kas jätab puu alles või mitte.</p>
Urmas Vürst	<p>Ettepanek liita hoburästa eluala tervikuna kaitseala koosseisu.</p> <p>Väljendati rahulolematust kaitseala piiri vähendamise üle Kahkva maantee äärest tedre eluala piirile ning viidati, et see teenib arendaja huve turba pakendamise tehase rajamisel Haavaasaare kinnistul.</p> <p>Avaldati muret mürataseme suurenemise pärast seoses turba veoga ja selle mõjust tedrele.</p>	<p>Selgitasime, et hoburästas kuulub III kaitsekategooriasse, ohustatuse hinnangu järgi on liik soodsas seisundis ja seepärast pole täiendavaid elupaikasid vaja kaitse alla võtta.</p> <p>Täpsustasime, et alustasime kaitse-eeskirja väljatöötamise kavatsuse koostamisega 2018.a, mil polnud teada kavatsusest rajada kaitseala lähedusse turbasaaduste pakendamise tehas. Teatasime, et kaitseala moodustamise peamiseks ajendiks oli parandada metsade range kaitse tüpoloogilist esindatust (kaitsta laanemetsi). Selgitasime, et Kahkva maantee ääres väheneb kaitseala piir põllumaa arvelt. Kirmsi LKA iseloomustab kompaktselt natura elupaikade paiknemine ja kaitsealuste liikide levik ning tegu on loodusmaastikuga. Eesmärk on kaitseala koosseisu hõlmata kõrge looduskaitse väärtusega alad ning kehtestada sihtkaitsevööndi režiim. Põllumaal puuduvad looduskaitse väärtused (natura elupaik, kaitsealused liigid) ning majanduspiirangute seadmine pole seal otstarbekas. Lisasime, et kaitsealal pole täheldatud tedre pidevat püasustust ning teder külastab ala juhuslikult, kas ülelendudel või peatuspaigana. Sobilikud paigad elutegevuseks on kaitsealal olemas ja nende kaitse on tagatud.</p> <p>Teatasime, et Räpina Vallavolikogu 16.10.2019 otsusega nr 1-3/43 on algatatud detailplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine, mille käigus hinnatakse tehase rajamisega kaasnevat keskkonnamõju Kirmsi LKA väärtustele, kindlasti hinnatakse ka müra mõju.</p>
Kaia Hommik	<p>Kuidas põhjendame kaitseala piiri vähendamist Kahkva maantee ääres?</p>	<p>Selgitame, et Kahkva maantee ääres väheneb kaitseala piir põllumaa arvelt. Kuna põllumaal puuduvad looduskaitse väärtused (natura elupaik, kaitsealused liigid). Seega pole põhjendatud hoida kaitse all maid, mis kaitseala eesmärkide saavutamiseks ei ole vajalikud. Selgitasime juurde, et piir väheneb ka kaitseala kagupoolses nurgas, kus on (2003.a) inventeeritud elupaik 91D0. Viimase osas küsimuse üleskerkimise põhjusel käisid KeA spetsialistid 15. juulil elupaika hindamas. Paikvaatluse käigus selgus, et elupaik on osaliselt tuvastatav vaid kitsa ribana kavandatava kaitseala piiri servas. Saab järeldada, et elupaik on juba algselt (2003. a)</p>

	<p>Miks on kaitseala eelnõus plaanitud kaitsealuste loomade/lindude kooslus muutunud ning miks on kaitseala kaitse-eesmärkide nimistust välja arvatud teder, hoburästas ja arusisalik?</p> <p>Kuidas on põhjendatud liikide kaitse elupaikade kaitse kaudu ning miks üldse võetakse liike kaitse alla ja ei piisa elupaiga kaitsest?</p> <p>Missugused piirangud on plaanis kehtestada välisõhus leviva müra ja tolmu osas teder ja teiste kaitset vajavate linnu- ja loomaliigi suhtes maanteemüra häiringute eest?</p> <p>Kuidas aitab teder ja teiste eelpool toodud linnu/loomaliigi väljaarvamine kaitset vajavate liikide nimistust ning kaitseala /Natura loodusala piiride vähendamine kaasa kaitset vajavate liikide kaitse parandamisele?</p>	<p>valesti määratud ning registris olevad andmed on puudulikud. Pigem liigitub Ritskametsa kinnistul varasem 91D0 elupaik potentsiaalseks elupaigaks. Kuna kaitsealale lisandub ida pool juurde elupaika vanad looduspõhised (9010) 25 ha ja elupaika rohunditerikkad kuusikud (9050) 1,5 ha, mis kompenseerivad elupaiga 91D0 pindala vähendamist, siis kaitseala elupaikade kaitse summaarselt suureneb.</p> <p>Täpsustasime seniseid kaitse-eesmärke ja kavandatameid. Ka varasemalt polnud nimetatud liigid kaitse-eesmärgiks seatud. Liikide ohustatuse hinnangu järgi on hoburästa ja arusisaliku seisund soodne ning nad ei vaja mingeid erimeetmeid ja seepärast ei seata neid eraldi kaitse-eesmärgiks. Teder osas märkisime, et kaitsealal pole täheldatud tema pidevat püsiasustust ning teder külastab ala juhuslikult, kas ülelendudel või peatuspaigana. Sobilikud paigad elutegevuseks on kaitsealal olemas ja nende kaitse on tagatud.</p> <p>Täpsustame, et paljudel liikidel on spetsiifiline elupaiganõudlus ja lihtsalt elupaiga kaitsest ei piisa. Üldjuhul seatakse kaitse-eesmärgiks I ja II kategooria liigid, va II kategooria ebatüüpilised/juhuslikud elupaigad, et vajadusel nende liikide kaitseks erimeetmeid rakendada.</p> <p>Teatasime, et Räpina Vallavolikogu 16.10.2019 otsusega nr 1-3/43 on algatatud detailplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH), millega kavandatakse Tuurpera turbatootmisala vahetusse lähedusse turba pakendamise teha. Küsimustele, mis on seotud tehase detailplaneeringu või selle KSH-ga, on pädev vastama omaavalitsuse esindaja.</p> <p>Selgitasime, et looduskaitseala moodustamisega seoses täieneb kaitseala kaitse-eesmärkide loetelu kahe Natura elupaigaga ja nelja looduskaitseala liigiga. Keskkonnaamet on teadlik, et kaitsealal esineb veel teisigi kaitsealuseid liike, kuid nende seisund on kas soodne või pole alal piisavalt esinduslik, et vajaksid eesmärgina nimetamist.</p>
<p>MTÜ Eesti Metsa Abiks</p>	<p>Seada kaitse-eesmärgiks elupaik 6450.</p> <p>Nimetada kaitse-eesmärgina II kategooria ainulehine soovalk.</p>	<p>Kaitseala loodurgaga piirnev lamminiidu elupaik on kehvast seisust, niit on võsastunud/võsastumas. Arvestades viimast 2014. aastal Euroopa Komisjoni koostatud Eesti Natura 2000 võrgustiku loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide piisavushinnangut, on tänane võrgustik piisavalt direktiivi eesmärkide täitmiseks. Seega pole vajadust elupaigatüübi lisamiseks Kirmsi LKA ega Kirmsi loodusala eesmärgiks.</p> <p>Selgitati, et KeA on teadlik, et allikasooos kasvavad erinevad kápalised ja ka II kategooria ainulehine soovalk (KLO9338223). Kuna</p>

	<p>Lisada teder kaitse-eesmärkide nimekirja.</p> <p>Viidati, et tahetakse välja arvata osa Kirmsi hoiualast ja võtta ära NATURA 2000 kaitse.</p> <p>Suurendada kaitseala piiri nii, et piiri sisse jääksid ka välispiiri lähedusse jäävad muud loodusväärtused (elupaik 6450, elupaik 7110, elupaik 7140, elupaik 91D0, II kategooria kollane kivirik, II kategooria ainulehine soovalk, III kategooria kahkjaspunane sõrmkäpp, III kategooria sooneiuvaip, III kategooria balti sõrmkäpp, III kategooria teder, III kategooria hiireviu, III kategooria hoburästas, Ritskasoo, mis on seotud Inghara sooga, lisaks puhvrina sooservade kaitse).</p>	<p>ainulehise soovalgu leiukohtadest rohkem kui pooled on kaitstud, antud leiukoht jääb põhja poole ja ei moodusta Kirmsi LKA-ga tervikut ning KeA ei näinud antud kasvukohas ohtu liigi säilimisele, siis ei peetud kaitseala laiendamist vajalikuks.</p> <p>Kirjeldasime, et kaitsealal pole täheldatud tedre pidevat püasustust ning teder külastab ala juhuslikult, kas ülelendudel või peatuspaigana. Sobilikud paigad elutegevuseks on kaitsealal olemas ja nende kaitse on tagatud.</p> <p>Täpsustati, et kaitseala piir väheneb idas tee ja soo vahele jääva põllumaa arvelt ning kagus asuva metsamaa arvelt. Keskkonnaregistri andmetel põllumaal kaitsealuseid liike ei esine, samuti pole tegu natura elupaigaga ning piirangute seadmine pole põhjendatud. Piir väheneb ka kaitseala kagupoolses nurgas, kus on (2003.a) inventeeritud elupaik 91D0. Keskkonnaameti spetsialistid käisid 15. juulil elupaika hindamas. Paikvaatluse käigus selgus, et elupaik on osaliselt tuvastatav vaid kitsa ribana kavandatava kaitseala piiri servas. Saab järeldada, et elupaik on juba algselt (2003. a) valesti määratud ning registris olevad andmed on puudulikud. Pigem liigitub Ritskametsa kinnistul varasem 91D0 elupaik potentsiaalseks elupaigaks. Kuna kaitsealale lisandub ida pool juurde elupaika vanad loodusmetsad (9010) 25 ha ja elupaika rohunditerikkad kuusikud (9050) 1,5 ha, mis kompenseerivad elupaiga 91D0 pindala vähendamist, siis kaitseala elupaikade kaitstus summaarselt suureneb.</p> <p>Selgitasime, et kaitsealaid laiendatakse üldjuhul ainult väga põhjendatud juhtudel, nt kui ala kaitse alla mitte võtmine ohustab kaitsealuse liigi säilimist või seisundit Eestis/Euroopas või on tegemist I kaitsekategooriasse kuuluva liigiga. Elupaikade kaitset peetakse silmas kohustust Euroopa Liidu ees, järgitakse, et elupaikade lõikes oleksid eesmärgid täidetud. Samuti on oluline, et kitsenduste seadmine oleks proportsionaalne kaitse-eesmärgi suhtes. Konkreetsemalt ettepanekute osas märkisime: <u>elupaik 6450</u> - on halvas seisus, puudub huvi selle hooldamiseks ning sellisel puhul pole otstarbekas laiendada piiri ja seada kaitse-eesmärgiks; <u>elupaigad 7110, 7140 ja 91D0</u> - nende kaitseks on Eestis loodud piisavalt kaitsealaid, siis uute alade hõlmamine pole vajalik; <u>kollane kivirik</u> - kaitsealast loodesse jääb kollase kiviriku leiukoht, viimase kinnitatud vaatluse käigus leiti seal vaid 3 taime, seega pole kasvukoht piisavalt esinduslik, et arvata kaitseala koosseisu. Kollane kivirik õitseb juuli lõpus või augusti alguses, andmete täpsustumisel saab</p>
--	--	--

		<p>kaaluda püsielupaiga moodustamist või kaitsealaga liitmist;</p> <p><u>ainulehine soovalk</u> –kaitstus on hetkel piisav;</p> <p><u>kahkjaspunane sõrmkäpp</u>, <u>soo-neiuvaip</u>, <u>balti sõrmkäpp</u> – need on soodsas seisundis liigid ja ei vaja täiendavat kaitset;</p> <p><u>teder</u> - sobilikud paigad elutegevuseks on kaitsealal olemas ja nende kaitse on tagatud;</p> <p><u>hiireviu ja hoburästas</u> – liigid on soodsas seisundis ja täiendavaid elupaikasid pole vaja kaitse alla võtta;</p> <p><u>Ritskasoo kaitse</u> - elupaigatüüpide kaitse eesmärgil ja loodusala piiride laiendamine loodusdirektiivi elupaigatüüpide kaitseks pole vajalik ja põhjendatud. Ritskasoo oma väikese pindala tõttu ei paku majanduslikku huvi turbakaevandamise eesmärgil ning selle kuivendamise tõenäosus on väga väike, seetõttu on madal ka soo ohustatus;</p> <p><u>puhvrina sooservade kaitse</u> – vaatamata sellele, et kaitseala piiri läheduses paikneb väärtuslikke elupaiku, mis terviklikkuse aspektist sobiksid kaitseala koosseisu, samuti kaitsealaga piirnevad metsad, mis pakuksid kaitsealale puhvrit, pole piisav argument nende kaitse alla võtmiseks. Soo- ja metsakooslusi ohustab enim nende raie ja kuivendamine. Väärtuslikumad soo- ja metsaelupaigad jäävad kaitsealale ja seal on majandustegevus keelatud. Kirmsi hoiuala kaitsekorralduskava koostamise raames teostati 2012. a septembris välitöid, millega hinnati visuaalselt kraavitamise mõju ja ulatust sookooslustele. Kirmsi hoiuala lõunapiiril leiti üks vana sammaldunud kuivenduskraav, mis viitab küll pikaajalisele kuivendusele, kuid ei tuvastatud sookoosluse olulist degradeerumist. Seega pole piiride laiendamine uutele maadele põhjendatud. Samuti analüüsitakse, et kui riigil on elupaikade või liikide kaitse eesmärgid üle-eestiliselt täidetud, siis uusi alasid kaitse alla ei võeta.</p>
<p>Avalikul koosolekul esitatud ettepanekud ja küsimused ja küsimusi</p>	<p>Piiritlemise selguse huvides peaks siiski tee ja kaitseala vaheline väljaarvatav põllumaa olema kaitseala koosseisus. Piir võiks kulgeda mööda teed, allpool laiema osa juures läheks üle kõlvikule.</p>	<p>KeA käis 25. juunil looduses kaitseala idapiiriga täiendavalt tutvumas. Leidsime, et kõige mõistlikum on antud kohas järgida siiski põllu ja soo kõlviku piiri, mis on looduses tuvastatav. Ühelt poolt puuduvad põllumaal looduskaitselised väärtused ning teisalt pole otstarbekas seada piiranguid osale põllumaale. Samuti pole mõistlik moodustada põllumaa jaoks eraldi piiranguvööndit. Põllumaa kaitsmine tuleb kõne alla, pigem maastikukaitsealadel, kus loodus- ja kultuurmaastik moodustavad ühtse terviku. Kirmsi LKA iseloomustab looduslikkus, kaitsealal puudub asustus ja põllumaa hoidmine kaitseala koosseisus ei ole põhjendatud. Rõhutasime, et vastavalt HMS § 3 lg 2 peavad kõik piirangud olema põhjendatud, vajalikud, kohased ning proportsionaalsed eesmärgi suhtes.</p>

	<p>Ettepanek võtta riigimaast puhvrit juurde (sookaitsele on vajalik puhvri olemasolu, eriti loodava pakenditehase valguses, MTÜ-de ja kohalike elanike mure kaitseala väärtuste säilimisel).</p> <p>Miks jäeti Ritskasoo kaitseala koosseisust välja?</p> <p>Kaitseala ümbruses tehtavad lageraiet mõjutavad veerežiimi, mida sellega saaks ette võtta?</p> <p>Ettepanek LKA põhjaosa (Krõnstali metsa) riigimetsa kaasata LKA-sse, sest vastavalt EMA saadetud ettepanekutele leidub ka seal kaitsealuseid liike.</p>	<p>Riigimaad asub hoiuala põhjaosas. Sellele jääb osa siirde- ja õõtsiksoode elupaika (7140). Eestis Natura 2000 võrgustiku loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide kaitseks moodustatud piisavalt kaitsealaid. Väärtuste kaitset tõhustatakse eelkõige juba olemasolevatel kaitsealadel. Ümber elupaiga on metsad suhteliselt läbi majandatud ja need ei oma suurt looduskaitse väärtust. Elupaik ei oma majanduslikku potentsiaali ja suurimaks ohuteguriks on maaparandustööd. Maaparandussüsteemine kaardirakenduse järgi pole elupaiga lähistel maaparandusobjekte, mille hooldamine, rekonstrueerimine või uuendamine võiks elupaika kahjustada. Nendel kaalutlustel kaitseala pindala põhjapoole pole kavas laiendada.</p> <p>Hoiualast kaitseala moodustamise algaasis kaalus KeA suuremat piiri, see hõlmas ühtlasi kagus Ritskasood, selle kõrval hiireviu elupaika ja lõunapoolseid 91D0 elupaiku. Muudatuste kavandamisel lähtutakse üldisest põhimõttest tagada loodusväärtuste kaitse olemasolevatel kaitsealustel objektidel ning võimalusel riigimaal. Olemasolevaid kaitsealaid laiendatakse üldjuhul ainult väga põhjendatud juhtudel, nt kui ala kaitse alla mitte võtmine ohustab kaitsealuse liigi säilimist või seisundit Eestis/Euroopas või on tegemist I kaitsekategooriasse kuuluva liigiga. 2014. aastal piisavushinnangu järgi on Eestis elupaigatüüpide kaitseks moodustatud alad piisavalt. Seetõttu ei ole Kirmsi LKAga piirnevate alade kaitse alla võtmine elupaigatüüpide kaitse eesmärgil ja loodusala piiride laiendamine loodusdirektiivi elupaigatüüpide kaitseks vajalik ja põhjendatud. Ritskasoo oma väikese pindala tõttu ei paku majanduslikku huvi turbakaevandamise eesmärgil ning selle kuivendamise tõenäosus on väga väike. Liikide ohustatuse hinnangu järgi on hiireviu soodsas seisundis ning tema kaitseks pole vaja täiendavaid elupaikaid kaitse alla võtta.</p> <p>Metsateatiste menetlemisel ei hinnata lageraiet mõju veerežiimile. Teadaolevalt võibki peale lageraiet veerežiim muutuda, kuid pigem on see ajutise iseloomuga ja kasvukoht kui selline, ei muutu. Soole võib puude eemaldamine isegi kasu tuua, sest veetase eeldatavasti tõuseb. Soode taastamiselgi on puude raadamine üheks abistavaks meetmeks.</p> <p>Nii nagu eelpool selgitatud, vaadatakse uute alade hõlmamisel üleriigilist pilti ja vajadust. Kaitseala põhjaosas ei esine selliseid väärtusi, mille osas on Eestis puudusi.</p>
--	---	--

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50). EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktile 110 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Kirmsi loodusala, mis hõlmab Kirmsi hoiuala. Seetõttu tuleb Kirmsi looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Kirmsi loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 14. detsembri 2018. a rakendusotsusega (EL) 2019/21, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 043, 13.02.2009 lk 245 – 392).

Kaitseala piiride muutmisel tuleb muuta ka loodusala piiri. Pärast Kirmsi looduskaitseala kaitse-eeskirja kehtestamist viiakse Kirmsi loodusala piirid vastavusse Kirmsi looduskaitseala piiridega. Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek lisada Kirmsi loodusala kaitse-eesmärkide hulka elupaigatüübid vanad loodusmetsad (9010*) ja soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning kollase kiviriku kui direktiivi II lisa liigi kaitse. Samas tehakse ettepanek eemaldada loodusala kaitse-eesmärkidest elupaigatüüp nokkheinakooslused (7150), kuna Kirmsi looduskaitsealal nokkheinakooslustele iseloomulik peenra-älveraba puudub. Kaitseala idaosas väheneb loodusala kahel eramaal kokku 21, 7 ha ja loodusala suureneb läänes kahel eramaal kokku 4,9 ha.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada Kirmsi looduskaitsealal leiduvate liikide ning metsa- ja sookoosluste kaitset. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile

konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Kirmsi looduskaitseala on juba suuremas osas Kirmsi hoiualana kaitse all, mistõttu puudub oluline mõju määruse jõustumisel sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldustele.

Teadaolevalt ei ole vastuolusid kehtivate planeeringutega, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Vastavalt maamaksuseaduse (edaspidi *MaaMS*) §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. *MaaMS* § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. *MaaMS* § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 30 sätestatud sihtkaitsevööndi maalt ei maksta maamaksu. Räpina vallas väheneb maamaksu tulu ligikaudu 409,60 eurot aastas.

Kirmsi hoiualast looduskaitseala moodustamise käigus liidetakse kaitseala koosseisu 58,3 ha riigimetsamaad. Kaitsekord muutub varasemast rangemaks ja majandustegevus keelatakse. Varem oli lubatud (tingimusel, et hoiuala kaitse-eesmärke ei kahjustata) lageraie langi suurusega kuni 2 ha ja laiusega kuni 30 m ning turberaie langi suurusega kuni 5 ha. Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutuste kohaselt jääb majandusmetsa range kaitse alla võtmisel riigil metsa majandamata jätmisel saamata tulu keskmiselt 160 eurot hektari kohta aastas. Kuna metsade majandamine oli ka varem kitsendatud, oli majanduspiirangutega metsade kavandatav raiemaht ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Arvestades lisanduvate piirangutega alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu, kus lähima kümne aasta jooksul oleks võimalik piirangute muutmiseta raiet teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 910 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kirmsi looduskaitseala jääb tervikuna sihtkaitsevööndisse, kus maa sihtotstarbeline kasutamine on oluliselt piiratud, seepärast võib kaasneda riigieelarvele kulusid maa riigile omandamisega, kuid väljatöötamise kavatsuse avalikustamise käigus ei ilmnenu asjaolusid, mis sellele vajadusele viitaksid.

Erametsaomanikel on võimalus taotleda Natura 2000 metsatoetust. Toetuse määr Natura 2000 sihtkaitsevööndis asuva ühe hektari metsaala kohta on 110 eurot aastas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest

arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.